

Sterk voor werk?

•• André Mommen

Als we de studiebureaus van de Vlaamse politieke partijen mogen geloven, dan zullen de volgende verkiezingen gevoerd worden rond het thema van meer werk voor elk. In elk geval hebben SP, VLD en Agalev hun beleidsvoorstellen neergelegd in een beleidsnota die veel banen belooft zonder daarbij de begroting te ontwrichten of de concurrentiepositie van de Belgische nijverheid te ondergraven. Een verkenning.

Er moet meer werkgelegenheid worden geschapen. Daar is iedereen het over eens. Want de hoge werkloosheidspercentages zijn sociaal en politiek onaanvaardbaar. Alleen is niet iedereen het er over eens hoe dat moet. Men kent wel alle opties, zoals arbeidstijdverkorting op grote schaal of banencreatie door de overheid, maar daaraan kleven allerlei nadelen, omdat de beleidsruimte van de overheid te gering is als gevolg van de lasten van de hoge staatsschuld.

Allerlei minder ingrijpende varianten zijn in het verleden al besproken en bestudeerd aan de hand van scenario's. Men weet inmiddels dat de meeste economieën te open zijn om nog als een groot bedrijf gestuurd te worden door de overheid. Vandaar dat eigenlijk alleen maar de minder-interventionistische modellen een redelijke kans maken.

Hierover is iedereen het inmiddels eens, want de "markt" moet blijven werken en de overheid mag niet in de plaats treden van de ondernemer. Als de markt moet blijven werken, dan betekent dit ook dat de overheid alleen banen mag bevorderen in de marktsector of via initiatieven die aan een reële sociale behoefte voldoen, maar omwille van de inkomenspositie van de potentiële

kopers ervan, onbevredigd blijven.

Banencreatie kan men ook verkrijgen door de kosten die op de reguliere banen drukken (vooral de sociale bijdragen van de patroons) te verminderen of af te schaffen. Dat maakt het aanwerven van meer personeel aantrekkelijk. Dat kost de schatkist echter inkomsten en die moeten gecompenseerd worden door verminderde uitgaven aan de kant van de werkloosheidsvergoedingen en een verhoogd inkomen van de staat via de belastingen en de sociale bijdragen door diegenen die inmiddels de nieuwe banen bezetten.

Tot daar het beleidskader dat door alle partijen aanvaard wordt. Het gaat evenwel om de prioriteiten en de invulling ervan. Plus het onvermijdelijke "gok-element" dat kleeft aan elke jobcreatie via de marktsector. Want op die sector heeft de politiek nauwelijks greep als het op banenscheppen aankomt.

Agalev, VLD en SP zijn het eens over het feit dat de tot nu toe geleverde inspanningen door de regering onvoldoende zijn. VLD en Agalev stellen tevens dat het aantal werklozen de afgelopen jaren niet is gedaald, maar zelfs gestegen. De regering heeft dat feit willen wegstoppen door de

statistieken aan te passen. Als er al jobs bijkomen, dan verdwijnen er in de regel meer. Veel van die nieuwe werklozen komen niet in de statistieken omdat ze tot de categorie van de ouderen of de gepensioneerden horen. Ook de acties om werklozen aan een baan te helpen zijn niet erg succesvol, stellen Agalev en de VLD. De SP houdt zich wat dat betreft liever op de vlakke door naar de toekomst te blikken.

Agalev denkt dat er wat minder bespaard kan worden en zo beleidsruimte ontstaat voor het bevorderen van de werkgelegenheid. Agalev stelt een grotere schoktherapie voor dan de regering tot nu toe doorvoerde via de verlaging van de arbeidslasten. De VLD zit op hetzelfde denkspoor en wil een arbeidslastenverlaging van tot 200 miljard frank... Dat plan zou zichzelf moeten financieren via het "inverdieneffect". Agalev twijfelt aan de financiële haalbaarheid van het VLD-plan. Een massale loonlastenverlaging voor de ondernemers schept immers een even gigantisch gat in de staatsbegroting. Hoe wil de VLD de periode tussen lastenverlaging en inverdieneffect dan overbruggen. Welnu, de VLD heeft de lijst van de te privatiseren bedrijven nog eens nagetrokken en vastgesteld dat met het verkopen van het restant of het te gelde maken van de minderheidsparticipaties er mogelijk nog 180 miljard in de pot kunnen komen. Dus over de financiering van de lastenverlaging hoeft niemand te zeuren. Voorts gaat na verloop van tijd het terugverdieneffect van zelf werken: minder werklozen betekent minder werkloosheids-uitgaven en meer sociale afdrachten, plus verhoogde ondernemerswinsten.

Agalev bepleit een schoktherapie van in totaal 156 miljard frank. Een flinke hap in de financiering van dit plan wordt gevormd door een deel van een CO2-energietaak, de belasting op vermogen en op vermogensinkomsten, plus een verbreding van de belastbare basis van de vennootschapsbelasting...

In het VLD-plan vloeit het geld uiteindelijk automatisch naar de bedrijven, want die krijgen loonlastenverlaging, dus zullen hun winst- en investeringsmogelijkheden verruimd zien. Dat resulteert dan vooral in een verruimde

tewerkstelling in de marktsector. Bij Agalev ligt dat veel genuanceerder. Agalev stelt dat de belasting van de werkers in de social-profit onaanvaardbaar hoog ligt. In de zorgsector zal men moeten investeren. Behalve wat randversieringen denkt Agalev vooral aan arbeidsherverdeling met een volledig behoud van alle sociale rechten. Werknemers die minder verdienen dan tweemaal modaal zouden een inkomensgarantie krijgen. Als in het model van Agalev spontaan drie werknemers overstappen op 3/4 werken, dan moet automatisch een vierde werknemer worden aangeworven. Het gaat hier dus om een portie vrijwilligheid en dwang, waarbij collectieve arbeidsovereenkomsten per bedrijf of sector zich zullen uitbreiden, waarna de wetgever de situatie kan "officialiseren" via een wet. Behalve deze hoofdmoot, heeft Agalev nog wat extra's in voorraad: uitbreiden van het recht op loopbaanonderbreking en op zorgverlof, opleiding en begeleiding van werkzoekenden verbeteren en uitbreiden en uitbouwen van de dienstverlenende en verzorgende sector

In het VLD-plan komen we een resem neoliberale stokpaardjes tegen. De loonkostenverlaging is daarvan de belangrijkste, omdat de VLD meent te weten dat in 1996 België in vergelijking met de belangrijkste handelspartners een loonkostenhandicap van ongeveer 6,1 procent had. Neemt men het "voorbeeld" Nederland tot referentiepunt, dan is dat nadeel zelfs 10 procent. In navolging steunt VLD op het IMF-dogma dat hoge loonkosten uiteindelijk tot hoge werkloosheid zullen leiden. Het recept luidt dan ook dat het loonkostennadeel van 6,1 procent moet worden weggewerkt. De VLD wil die inspanning over drie jaar spreiden.

Tot hier is er niets nieuws vanuit de VLD-keuken te signaleren. Nieuw is dat de VLD zowaar de electriciteitsproducent Tractebel wil aanslaan. Tractebel heeft het dus verkorven in de ogen van de Vlaamse liberalen die in deze energie-monopolist een bevoorrechte speler, want rentenier, zien. Erg on-liberaal is ook het voorstel om de lastenverlaging aan de ondernemers slechts via een resultaatsverbintenis toe te kennen, d.w.z. werkgevers en werknemers zullen niet vrij mogen zijn om de lastenverlaging voor andere doeleinden dan extra aanwervingen te gebruiken. Er zal dus

administratieve controle achteraf plaatsvinden, wat nogal opmerkelijk is in een liberaal voorstel. Maar zo hoopt de VLD wel te komen tot 160.000 nieuwe jobs over vijf jaar.

Waar de VLD wel duidelijk over is, is dat de invloed van de vakbonden moet worden gebroken door het sociaal overleg van het intersectorale naar het bedrijfsniveau te verplaatsen. "Het is immers op het niveau van de onderneming dat het best de werkelijke noden kunnen ingeschat en beantwoord worden." En als het op federaal niveau niet lukt, dan wil de VLD dat "Vlaanderen tenvolle zijn verantwoordelijkheid (moet) nemen". Voorts breekt de VLD een lans voor de "flexarbeid" en de uitzendbureaus. De zorgsector zal volgestopt worden met PAW'ers met een arbeidscontract en gefinancierd via dienstencheques. Om in de marktsector beter uit de voeten te kunnen wil de VLD komen tot het bevoordelen van het risicokapitaal en het innoverend ondernemen overgaan en dat zou kunnen door de uitbouw van pensioenfondsen plus nog een aantal te scheppen gunstige omgevingsfactoren.

De critici van het VLD-plan hebben onmiddellijk gewezen op het onwaarschijnlijke effect van de loonlastenverlaging en het beoogde inderdieneffect. Hoe ondernemers vastpinnen aan hun aanwervingsverplichtingen? Kunnen de liberale politici daarvoor instaan? Of gaat het hier om het klassieke kiezersbedrog? Uiteindelijk poogt de VLD de ondernemers een groot cadeau te geven zonder zich hoe dan ook op een harde administratieve controle te laten vastpinnen. De uitverkoop van de staatsbedrijven om de aanloop van het plan te financieren, is een voorstel om in eerste instantie een tegenvallend resultaat van het terugverdieneffect mogelijk te verdoezelen. Intussen zwijgt de VLD over eenvoudige dingen als een vermogensbelasting of aanpakken van de vermogensfraude.

Het SP-plan dat onder redactie van Ludo Cuyvers is geschreven, is een dik werkstuk waarin alle aspecten van de werkloosheid en de bestrijding ervan aan bod komen. Dit project geeft ook onomwonden toe dat er geen wondermiddel is dat in een enkele maatregel te gieten is. Men mag

zich dus niet blind staren op eenzijdige loonlastenverlaging. De SP is voorzichtig en wil pas in 2003 de werkloosheid halveren. De SP wenst voorts niet radicaal te breken met het vorige beleid. Ook het oude etatisme wordt afgezworen, omdat de "overheid niet meer bij machte is de economische ontwikkeling effectief te sturen". De SP houdt vast aan het beproefde concept van het sociaal overleg. De SP wil het defensief beleid verlaten (lastenverlaging, loonbeheersing, langzame arbeidsherverdeling) ten voordele van een versterking van de concurrentiekracht op het vlak van kwaliteit en productvernieuwing, waarbij het accent op de diensteneconomie zal komen te liggen. Nieuwe activiteiten moeten voor extra investeringen en werkgelegenheid zorgen. De SP wil die ondernemingen belonen met loonlastenverlaging en potentiële investeerders in die nieuwe activiteiten actief opzoeken in het buitenland. De SP verwerpt de VLD-fetisj van de weldadige marktmechanismen uit het boekje van de supply side economen. Het lichtende voorbeeld in deze zou het project van New Labour in Engeland zijn, met aandacht voor een vernieuwd "supply side" beleid dat "actief en pro-actief" is en "de vraag op een verstandige en efficiënte manier stimuleert". De principes daarvan zijn tevens gebouwd op een goede sociale zekerheid, het stimuleren van de vraagzijde en de duurzaamheid respecteren. "De les van de voorbije twintig jaar is niet dat het Keynesiaans vraagbeleid impotent (sic) is, maar dat het pas optimaal kan functioneren in een structureel aangepaste economie". Deze zin zou zo uit een rapport van het IMF afkomstig kunnen zijn.

Naast deze offensieve opening, laat de SP ook een defensieve noot opklinken. De bestaande werkgelegenheid moet immers worden veilig gesteld. Dat kan door arbeidsherverdeling, inkomensherverdeling, de 32-uren week. Dit soort maatregelen kost evenwel geld. De betrokken werknemers zullen daarvan iets in hun portemonnee voelen. De staatskas eveneens. Men kan hieraan sleutelen door met lastenverlagingen te sleutelen of iets aan de belastingen te doen, zodat de pijn fiscaal verzacht wordt. Ook van de SP mag de loopbaanontwikkeling de ruimte krijgen en hoeven we ons niet blind te staten op de

klassieke 8-urendag. De SP zit in dit rapport duidelijk in de knoop met de loonkosten-beheersing. Volgens de SP mogen de lonen niet harder stijgen dan de productiviteit, want zo niet dan gaan de loonsverhogingen ten koste van de werkgelegenheid. Maar hoe de vakbonden in toom houden? Die zien immers de bedrijfs-winsten stijgen terwijl de aandeelhouders lachen. Voorts wil de SP noch de indexkoppeling, noch het minimumloon ter discussie stellen. Dus hier geen Angelsaksische toestanden met armoede-lonen om de werkgelegenheid te bevorderen. En dan toch het recht op arbeid garanderen zonder in etatisme te vervallen? Hier komen we tot het kernpunt in het SP-plan. Immers, de overheid moet toch ergens ingrijpen waar dat sociaal aantoonbaar noodzakelijk is.

De SP mikt op een aanbodgarantie van werk voor jongeren om dezen uit de langdurige werkloosheid te houden. Jongeren met een onvoldoende "record" zullen naar de marktsector worden geleid via speciale projecten van de overheid. Nuttige taken die niet via de marktsector gehonoreerde worden, moeten met een werkgelegenheidspremie gefinancierd worden. Hier kunnen de kwetsbare laag-geschoolden terecht. Tevens kan dan de passieve werkloosheidsuitkering geactiveerd worden. "Op die manier wordt de werkloosheidsverzekering omgevormd tot een werkgelegenheidspremie". De social profit sector (o.a. de Smet-banen) zullen een belangrijke rol gaan spelen.

Ook de SP wil al dit moois stimuleren met behulp van loonlastenverlagingen, maar dan selectief en gericht op arbeidsduurvermindering.

Om het aantal banen te verhogen kan men de kostprijs van bepaalde jobs ook subsidiëren door kortingen op de sociale zekerheid toe te staan. Dat is uiteraard goedkoper dan een werkloze te subsidiëren. De SP weet in elk geval in deze sector allerlei voorstellen te formuleren. Uiteraard rest de vraag of hierdoor het woud van allerlei regelingen niet nog dikker zal worden, want selectiviteit vergt veel controle, indienen van dikke dossiers, doorverwijzen en samenwerken tussen allerlei overheidsdiensten en uitkeringsinstanties. Voorts hangt het succes van vele banenplannen af van goed bestuur en medewerking van alle betrokkenen. En het kostenplaatje is dan in vele opzichten weinig overzichtelijk. Bij de SP hoopt men in elk geval aan goed 64 miljard frank al op dreef te komen. Maar dan moeten alle andere variabelen van de begroting zich vooral in een gunstige zin ontwikkelen: geen snel oplopende rentestand, geen verslechterende handels- en betalingsbalans en geen oplopende werkloosheid. Over dat laatste kan men pessimistisch zijn. Grote bedrijven stoten massaal arbeiders af en de overheid privatiseert overheidsbedrijven waarna daar de hakbijl in de werkgelegenheid valt. Dit alles staat een beetje scheef op de werkgelegenheidspolitiek van de SP. Voorts moeten we nog maar zien of de sociale partners op de maten van deze SP-mars naar meer werkgelegenheid zullen marcheren. De federale component zou al wel eens voor een eerste breuklijn kunnen zorgen.

